

SLOVENSKA PROZA V DVEH SLOVENSKO-AMERIŠKIH PUBLIKACIJAH: RECEPCIJA ZGODNJEGA 20. STOLETJA

Timothy Pogačar

Bowling Green State University, Ohio

UDK 070(73=163.6):821.163.6–3.03"1904/1930"

Članek prinaša pregled objav daljših proznih del v slovensko-ameriških časopisih *Glas svobode* (1902–1908), *Glasilo Slovenske narodne podporne jednote* (1908–1916) in *Prosveta* (1908–) med letoma 1904 in 1930. V njem želimo prikazati vpliv kontekstualizacije slovenske literature v omenjenih dveh časopisih, ki sta sicer objavljala raznovrstna leposlovna dela, na slovenske izseljenske bralce v ZDA.

slovenska proza, ameriški izseljenski časopisi, *Glasilo Slovenske narodne podporne jednote*, *Prosveta*, prevod leposlovnih del

The paper presents an overview of long prose publications in the Slovene-American periodicals *Glas svobode* (1902–1908), *Glasilo Slovenske narodne podporne jednote* (1908–1916), and *Prosveta* (1908–) between 1904 and 1930. The aim of the article is to show how emigre readers may have experienced Slovene literature in the context of the periodicals' varied literary content.

Slovenian prose, Slovene-American emigre periodicals, *Glasilo Slovenske narodne podporne jednote*, *Prosveta*, translations of literature

Za slovenske izseljence v ZDA so bile slovensko-ameriške periodične publikacije glavni način spoznavanja slovenske literature. Pripovedna dela – romani, povesti in novele – so imela v očeh večine literarnih kritikov večjo veljavo, hkrati pa se je prek njih ohranjalo bralstvo, saj so pripovedna dela objavljali v več nadaljevanjih (včasih kar vse leto). V članku bom pregledal objave takih pripovednih del v treh slovensko-ameriških časopisih, *Glasu svobode*, *Glasilu Slovenske narodne podporne jednote* in njegovi naslednici *Prosveti* (1908–), med letoma 1904 in 1930.¹ Namen članka je prikazati, kako so bralci doživljali slovensko literaturo glede na njeno kontekstualizacijo. Treba je dodati, da so isti ljudje morda brali tudi druge časopise in časnike, ki so občasno objavljali enako literaturo. Kot primer lahko podam časopis *Proletarec* in almanah *Ameriški družinski koledar*, vendar so *Glas svobode*, *Glasilo Slovenske narodne podporne jednote* in *Prosveta* dovolj obsežna za raziskovanje. V raziskavo bom vključil prozna dela (tako povesti kot novele), in sicer tista, ki so bila objavljena na vsaj pol strani časopisa v vsaj približno desetih zaporednih številkah.

¹ Uredniku *Prosvete* Jayu Sedmaku se zahvaljujem za dostop do arhiva časopisa pri SNPJ.

Daljše slovenske pripovedi so se v časopisju pojavljale skupaj s kratko prozo. Tako so bralci lahko prebirali zgodbe slovenskih izseljenskih piscev in široko ponudbo slovenskih avtorjev iz Avstro-Ogrske in kasneje Jugoslavije. Časopisi so objavljali mnogo prevodov daljših in krajših proznih del iz drugih evropskih jezikov. Celotna mešanica proze je po mojem mnenju vplivala na bralčevo razumevanje izseljenske in matične slovenske literature.

Časopisi so bili uradna glasila Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ), njihova primarna vloga pa je bila organizacijske narave, čeprav so vključevali tudi ameriške in mednarodne novice. Njihova kulturna vloga se je pokazala že na začetku tiskanja *Glasila*, tj. ob nastanku SNPJ leta 1904. Pojasnilo, čemu je namenjeno objavljane literature v *glasilih SNPJ*, je bilo jasno, ko je Jože Zavertnik (ki je leta 1911 postal urednik) v bran slovenskemu jeziku v Ameriki 10. avgusta 1911 objavil uvodnik z naslovom Slovenski jezik v Ameriki, s katerim je povzel glavne argumente za branje literature:

Ali vsakdo, kdor čita, pa če razume več jezikov, bo na njega vse drugače vplivalo delo Cankarja ali Kristana, kot znamenitega nemškega pisatelja Roseggera ali Američana Jack Londona ali Upton Sinclairja, ako čita dela prvih dveh v materinščini, zadnjih pa v tujem jeziku.

Mi imamo danes lepo liriko, krasno dramatiko in krasno slovstvo. Že dela današnjih pisateljev in pesnikov jamčijo, da imajo lirika, dramatika in slovstvo v Slovencih najlepšo prihodnost, da bi bil greh, če bi ne skrbeli, da bi naši otroci, sploh potomci ne mogli čitati v originalu naših pesnikov in pisateljev.

To je bil vsekakor veličasten cilj, ki se je skladal z napovedmi pomožnega urednika Ivana Moleka. Slednji je na konvenciji SNPJ leta 1912 podal mnenje, da mora časopis »odražati progresivno ideologijo modernega, politično in profesionalno organiziranega delavca« (Sedmak 2004: 16). Izbira pisateljev, ki so bili omenjeni v uvodniku leta 1911, je bila nenavadna. Urednik je predlagal sodobno prozo, ki pa je v obeh publikacijah kmalu postala za bralce manj zanimiva. Časopisa namreč nista objavljala Ivana Cankarja ali Etbina Kristana, ampak Miroslava Malovrha, Josipa Jurčiča, Ivana Tavčarja in sira Walterja Scotta.

Prevladujoči žanr slovenske matične proze v *Glasi svobode*, *Glasilu* in *Prosveti* se je skladal s tem, kar je Jerneja Petrič (1999: 93) povzela kot literarni model slovensko-ameriških piscev: »Velika večina avtorjev tematsko posega v stari kraj z mešanico nostalgije in kritičnosti do izkoriščevalskega družbenega sistema, ki jih je bil pognal iz doma v svet [...] v obliki popularnega literarnega podžanra, ki je bil oblikovan po Jurčiču, Jalnu in ostalih podobnih piscih.« Večina daljše emigrantske proze, domačih in prevedenih del, je dejansko uprla pogled nazaj. Lahko bi dejali, da je bila zgodovinska fikcija osrednji prozni žanr.

Prvo delo v *Glasi* je bil *Opatov praporščak*, *zgodovinska povest* Miroslava Malovrha. Objavljali so ga od 8. januarja do 29. julija 1904 (glasilo je bilo takrat tednik). Naslednja sta bila prav tako Malovrhova *Pod novim orlom*, *zgodovinska povest* (od 1. septembra do 12. oktobra 1904) in *Kralj Matjaš* (od 6. januarja do 18. avgusta

1905). Tavčarjev roman *4000* so lahko bralci prebirali od 7. aprila do 20. oktobra 2005.

Ta nabor zgodovinske in futuristične fikcije je vzpostavil problem pripisa avtorstva, ki je kot tak obstajal več let. Bralci namreč morebiti niso vedeli, kdo so avtorji del, saj je časopis Malovrhovo prvo delo objavljaj pod psevdonimom F. R., ob drugem ni bilo pripisanega avtorja, vir tretjega je bil objavljen (»ponatis Slov. naroda«), vendar avtor ni bil poimenovan. *4000* Ivana Tavčarja je bil ravno tako natisnjen brez omembe avtorja. Poleg tega je bilo brez pojasnila prvih deset strani. Leta 1919 je bil napačno črkovan priimek Henryka Sienkiewicza (Sienkiewiicz), ko so objavljali njegov roman *Potop*. V letu 1922 je prvi del Jurčičeve *Lepe Vide* znova izšel brez navedbe avtorja. Tudi če predvidevamo, da je bilo bralcem jasno, kdo je avtor, se zdi tak odnos v nasprotju z željo, da bi časopis izobraževal slovensko-ameriške delavce.

Med letoma 1910 in 1915 se je povečalo število objav daljših del. *Matijeve* (sic) *Matiju*² Rada Murnika (od 11. marca do 5. avgusta 1910) so sledili *Bratje in sestre v gospodu, sanje poletnega jutra* avtorja Cvetka Golarja (od 12. avgusta do 3. februarja 2011); avtorjevo ime se spet ne pojavi. Nato je bil objavljen Zavertnikov prevod³ *Ivanhoeja* sira Walterja Scotta (od 28. julija 1911 do 24. maja 1912) in njegov prevod Scottovega dela *Kenilworth* (od 25. oktobra 1912 do 1. januarja 1915). *Glasilo* je leta 1912 z osmimi stranmi postalo daljše; občasno je literarni del s prevodom *Kenilwortha* in dela *Marco Visconti*, zgodovinski roman Tommasa Grossija zavzel kar dve celi strani (od 12. decembra 1912 do 6. marca 1914), prevajalec pa ni bil pripisan. Ob tem je treba omeniti, da se literarna dela takrat v časopisu niso pojavljala vsak teden.

Čeprav so obravnavani ameriški časopisi objavljali tudi krajša dela J. Cankarja (Ivan Cankar),⁴ Milana Puglja⁵ in slovensko-ameriškega pisca Jožeta Ambrožiča,⁶ jih je zasenčil obsežen opus zgodovinske proze. Zdi se, da sta večja priljubljenost pri prevajanju in verjetno tudi privlačnost zgodovinske fikcije pripomogli k izbiri proznih del. Tak občutek dobimo tudi ob dejavnostih prevajalcev v naslednjih letih. Ivan Kraker, ki je bil dolgo pri *Prosveti*, je npr. prevedel *Jaz verjamem* (od 9. novembra do 28. decembra 2010)⁷ in še nekaj Tolstojevih kratkih zgodb (1. aprila 2010), preden je Zavertnik postal urednik. Leta 1915 se je Jože Ambrožič preizkusil v zgodovinski fikciji z zgodbami *Zadnji brodar*, *zgodovinska povest* (od 8. januarja do 5. februarja 1915) in »*Za vero*«, *povest iz francoske dobe na Slovenskem* (od 9. aprila do 16. julija 1915), ki jima je sledil *Prekrščevalec: zgodovinski roman* (od 16. julija do 6. novembra 1916).

Urednik Jože Zavertnik je objavil daljši prevod dela priznanega nemškega pisatelja Friedricha Gerstäckerja, v katerem v kratkih skicah opisuje življenje v začetku devetnajstega stoletja v Ameriki. *Prosveta* je te kratke zgodbe vključevala v letih 1915 in 1916.⁸ V časopisu so dobile naslov *Življenje sužnjev v Ameriki*. Suženjska tematika je

² Izvirni naslov je *Matajev Matija*.

³ Prevodu je bil pripisan J. Z.; prevod Vladimirja Levstika je bil objavljan kasneje (leta 1930).

⁴ *Siromak Matija*, 5. avgusta 1910.

⁵ *Evelina in Lina*, 11. februarja, 4. in 11. marca 1910; *Diurnist Krakar*, 11. aprila 1914.

⁶ *Robida*, 21. avgusta 1914. O Ambrožiču gl. Žitnik Serafin (2013).

⁷ Prevod Tolstojevega eseja *V čem moja vera* iz leta 1884.

bila verjetno zelo poučna za slovensko-ameriško bralstvo, čeprav je vsebina imela še vedno izključno zgodovinsko vrednost. Daljši prevod tega obdobja je bil *L'argent* Émila Zolaja (od 15. julija do 14. septembra 1914).⁹ Prevod Etbina Kristana Zolajeva *Rome* in *Potop* Henryka Sienkiewicza. Pisci krajših proznih del tistega časa v *Prosveti* so bili Anton Čehov, Maksim Gorki, Josip Jurčič, Zofka Kveder, Ivan Lah, Alojzij Polk, Fr. Serafin in Émile Zola.

V tej eklektični mešanici proznih del, ki sta jih *Glasilo* in *Prosveta* objavljala med letoma 1904 in 1917, je težko prepoznati morebitni celostni uredniški pristop k fikciji. Odločujoča pri izbiri vsebine (vključno s prevodi) se zdi osebna naklonjenost. Zagotovo je imelo nanjo močan vpliv Zavertnikovo osebno zanimanje za zgodovino in seveda »nacionalnopolitična funkcija«, ki jo je imel žanr zgodovinskega romana v evropskih nacionalnih literaturah (Hladnik 2009: 44–47). Raznolikost del se je nazorno pokazala jeseni 1917, ko se je *Slovenec – glavar indijancev* Franka S. Taucharja (od 21. septembra do 27. oktobra) pojavil ob delu Prežihovega Voranca *Tadej Pl. Spobijan* (od 28. septembra do 5. oktobra). Vsebina slednjega – kmečko življenje in strah pred zunanjim svetom (Verdinek 2010: 103) – se sklada s karakterizacijo tem v večini slovensko-ameriške proze, kot jo je opisala Jerneja Petrič (1999: 93–94). V *Prosveti* bi pričakovali več takih del. Nasprotno pa je Taucharjev roman čudaška zgodba, postavljena v čas kalifornijske zlate mrzlice.

Takšna mešanica slovenske in prevedene zgodovinske fikcije, slovenske in tuje popularne proze ter občasnih kratkih pripovedi se nadaljuje še vse naslednje desetletje do Zavertnikove smrti leta 1929. Novost so bile izdaje dramskih del, na primer *Ne da se prevariti! Veseloigra v treh dejanjih* Etbina Kristana (od 2. do 15. februarja 1918), delo Ivana Moleka *Hrbtenica, drama v treh dejanjih s prologom in epilogom* (od 27. septembra do 8. oktobra 1926) in določene vsebine, povezane s tedanjimi dogodki. Po smrti Ivana Tavčarja leta 1923 so bila v naslednjem letu in pol izdana tri njegova daljša prozna dela. V časopisu so se pojavili *Visoška kronika* (od 8. novembra 1923 do 12. januarja 1924),¹⁰ *4000* (od 10. marca do 25. aprila 1924),¹¹ *Otok in Struga* (od 25. avgusta do 15. septembra 1924) in *Izza kongresa* (od 8. januarja do 14. aprila 1925). Če naj bi se proza v *Prosveti* dejansko prilagajala politiki SNPJ, so bile te objave, milo rečeno, čudne. Podobno je težko razložiti serializacijo dela *Besy* F. Dostojevskega (od 22. oktobra 1921 do 3. avgusta 1922)¹² glede na njegovo razločno antiradikalno tematiko tako hitro po revoluciji v Rusiji.

Med SNPJ in slovensko-ameriški katoliškimi organizacijami je sredi dvajsetih let nastal konflikt, ki je odmeval tudi v izbiri proze v *Prosveti*, kjer so se jasno nakazali ideološki dejavniki. Spomine nekdanjega frančiškanskega meniha z naslovom *12 let v*

⁸ Gerstäcker je potoval in delal v ZDA med letoma 1836 in 1843. Zbrane skice so bile objavljene leta 1844.

⁹ Prevajalec je bil M-k., ki bi lahko bil Ivan Molek, čeprav to ni najbolj verjetno. Zolajev roman *Denar* je izhajal v letih 1915 in 1916 tudi v *Clevelandski Ameriki*; kot prevajalec je bil podpisan L. J. P. [Louis J. Pirc].

¹⁰ Zanimivo je, da so v *Prosveti* objavljali tudi kasneje, leta 1958, po odkritju spomenika na Visokem, čeprav povezave z dogodkom niso izrecno prikazali.

¹¹ Tokrat je bilo delo objavljeno v celoti.

¹² Prevod Vladimirja Levstika je v Ljubljani izšel leta 1919.

samostanu so tiskali leta 1926.¹³ Istega leta je izhajal tudi prevod romana *Il santo* italijanskega avtorja Antona Forgazzara (27. avgusta 1925 do 25. septembra 1926).¹⁴ Knjigo je katoliška cerkev v Italiji leta 1905 prepovedala. Tolstojeva *Spoved*, prevedel jo je Josip Vidmar, se ravno tako lahko uvršča med ideološko izbrana dela (od 11. avgusta do 7. septembra 1927). V vseh treh primerih je *Prosveta* posegla v zadnja desetletja in izbrala dela, ki so bila kritična do katoliške cerkve.

Delo Uptonia Sinclaira se je končno lahko bralo v *Prosveti* leta 1920, ko je izhajal *Jimmie Higgins* v prevodu Ivana Molka (od 20. marca 1920 do 28. junija 1921). V kolofonu, ki je bil prej kot ne izjema, so naslovu dodali »z dovoljenjem avtorja je prevel Ivan Molek.« Kakor je bilo tedaj že tipično, je delo izhajalo vzporedno z drugimi deli. Tokrat sta bila to *Na sončnih tleh* (od 6. novembra do 30. decembra 1920), zgodba o kmečkem življenju avtorja Josipa Kostanjevca, in Finžgarjeva *Sama* (od 31. decembra 1920 do 19. marca 1921). Na koncu se jima je leta 1928 pridružil še Molkov prevod *The Sea Wolf* Jacka Londona (na predlog prevajalca, od 14. decembra 1928 do 8. aprila 1929). Prevodi ruske, poljske in še posebno češke daljše proze so bili prevladujoči v dvajsetih letih 20. stoletja: *Ogniem i mieczem* Henryka Sienkiewicza (od 19. oktobra 1918 do 1. avgusta 1919), njegovo nadaljevanje *Potop* (od 2. avgusta 1919 do 5. novembra 1920), *Treasure Island* Roberta Louisa Stevensona (od 23. marca do 19. junija 1922), *Jih* Prokopa Chocholouška (od 11. oktobra 1922 do 22. avgusta 1923),¹⁵ *Besy: Roman v treh delih* Dostojevskega, *Babica* Božene Nėmcove (od 12. oktobra 1922 do 15. januarja 1923), *Rim* Josefa Svatopluka Macharja (od 11. oktobra do 30. decembra 1925), *Nový epochální výlet pana Broučka tentokrát do patnáctého století* Svatopluka Čecha (od 15. januarja do 8. marca 1927), *Tom Sawyer* ameriškega avtorja Marka Twaina (od 21. marca do 10. junija 1927)¹⁶ in nazadnje *Prestuplenie i nakazanie* Dostojevskega (od 9. aprila do 26. novembra 1929). V letih po drugi svetovni vojni, po medсловanskih razpravah in združevanju različnih bratskih organizacij, se zdi količina prevedenih slovanskih del logična in verjetno kaže na neko stopnjo posnemanja. Literarni ideali so postali eksplicitni leta 1927, ko je večino leta izhajala serija *Biseri svetovne literature*. Posamične številke so predstavljale npr. Williama Shakespearja, Julesa Verna, Honoréja Balzaca, Maksima Gorkega in Edgarja Allana Poeja. Ti so bili tedaj implicitno merilo za slovensko literaturo. Proti koncu dvajsetih let se je število prevedenih del kratke proze različnih narodov znatno povečalo in preseglo število slovenskih del.

V zgodnjih dvajsetih letih je književna matica SNPJ pričela sodelovati z novo jugoslovansko organizacijo z namenom pridobivanja literarnih del, primernih za izmenjavo (Sedmak 2004: 31). Krajšal se je čas med izdajami v matični državi in njihovimi ponatisi v *Prosveti*. Dotlej se zdi, da je *Prosveta* preprosto prepisovala dela

¹³ Avtor dela je bil Joseph McCabe, prevajalec pa A. K. Prvič je bilo izdano v Londonu leta 1897. NUK te knjige nima, zato predvidevam, da je bila prevedena za *Prosveto*.

¹⁴ Prevedel jo je Pastuškin, kar je bil psevdonim Andreja Budala.

¹⁵ *Jug*, v resnici skupek zgodb.

¹⁶ *Mali Klatež Tom Sawyer* (1921). Najnovejši prevod je izšel leta 2013. Prevode v *Prosveti* bi veljalo primerjati z novjšimi.

iz slovenskih almanahov in knjig. Ampak kot prej tudi kasneje niso pripisali imen avtorjev ali izvora.

Ko je število angleško govorečih lož SNPJ v dvajsetih letih naraslo, prav tako pa tudi druga generacija slovenskih Američanov, je *Prosveta* leta 1926 uvedla angleško stran. V teh okoliščinah je 28. novembra 1929 izšla interpretacija *Discontent* Antona Novačana, ki jo je »ohlapno prevedel«¹⁷ Louis Adamic. S tem je petindvajsetletna zgodovina proze v *Glasu*, *Glasilu* in *Prosveti* prišla do točke, ko se je slovenski jezik začel umikati in postal drugi jezik literature med ameriško-slovenskim bralstvom. Ob Molkovem argumentu iz leta 1911 bi se prav tako lahko vprašali, zakaj bi slovenski Američani brali Jacka Londona in Upton Sinclairja v slovenskih prevodih, ko pa so znali angleško.

Pojavljajo se tudi vprašanja recepcije glede na število bralcev *Prosvete*. SNPJ je sprejel odločbo o spremembi tednika v dnevnik pod pogojem, da je bralcev vsaj 5000. Kljub temu da je bilo bralcev le 3000, so leta 1913 na referendumu sprejeli to spremembo (konec petdesetih let je bilo to število spet okoli 5000). Članov SNPJ pa je bilo nekajkrat več kot naročnikov *Prosvete*. Leta 1925, ko je SNPJ imela 39.000 odraslih članov (Sedmak 2004: 30), jih je bilo približno 8000 naročenih na dnevno *Prosveto* in 36.000 na tedensko (leta 1929 6000 in 40.000).¹⁸ Tudi če predvidevamo, da je isti izvod bralo več ljudi, je predstavljalo bralstvo te literature le del slovensko-ameriške populacije.

Ti bralci so imeli možnost brati le nekaj daljših proznih del slovenskih piscev dvajsetih let. Med njimi so bila naslednja dela: *Zgodba o nekaterih krščanskih čednostih in nečednostih* (od 1. januarja do 1. marca 1923)¹⁹ in *Zadnji val* Iva Šorlija (od 16. septembra do 7. novembra 1924), *Njeno življenje* Zofke Kveder (od 8. junija do 14. avgusta 1923) in *Hči grofa Blagaja* (od 28. oktobra 1927 do 22. marca 1928)²⁰ Rada Murnika. V *Prosveti* so se po številu in kakovosti daljša slovenska dela v primerjavi s tujimi prevodi kazala kot manjvredna. Uredniki so tako postavili visok standard za slovensko literaturo, namenjeno ozkemu krogu bolj razgledanih bralcev. Čeprav se je zdelo, da podpirajo razvoj slovensko-ameriške literature, kar je razvidno iz *Prosvetine* literarne nagrade, ki so jo podeljevali od leta 1930 naprej (prvi nagrajenec je bil Angelo Cerkvenik za delo *Rosa, povest o ženah*, od 10. maja do 31. julija 1930), je manjkalo zavedanje o slovenski matični literaturi. Avtorji in dela so bili bolj ali manj nepovezano obravnavani. To je postavilo slovensko pišočo pisatelje ob primerjavi s svetovno literaturo v neugoden položaj, kar dokazuje *Prosveta* v prvi četrtini 20. stoletja.

¹⁷ Podnaslov: *Freely translated from the Slovenian by A—*.

¹⁸ Iz elektronskega sporočila Jaya Sedmaka, urednika *Prosvete*, z dne 2. junija 2014, in Vide Košir, urednice slovenske strani. Hvala obema za podatke.

¹⁹ Prej je bila objavljena v *Ljubljanskem zvonu* (1921).

²⁰ Kasneje poimenovana *Lepi janičar* (1954).

Literatura

- HLADNIK, Miran, 2009: *Slovenski zgodovinski roman*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- PETRIČ, Jerneja, 1999: *Slovenska izseljenska književnost. Severna Amerika*. Uredili Janja Žitnik in Helga Glušič. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- SEDMAK, Jay, 2004: *An inspired journey. The SNPJ story: The first hundred years of the Slovene National Benefit Society*. Imperial, PA: Slovene National Benefit Society.
- VERDINEK, Bojana, 2010: Ob 85-letnici izida Prežihove prve zbirke pripovedi *Povesti. Jezik in slovstvo* 55–3/4. 101–109.
- ŽITNIK SERAFIN, Janja, 2013: Ambrožič Jože. *Slovenska biografija*: www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1000440/

Leposlovna dela

- AMBROŽIČ, Jože, 1915: *Zadnji brodar, zgodovinska povest. Glasilo Slovenske narodne podporne jednote*.
- AMBROŽIČ, Jože, 1915: »*Za vero*«, *povest iz francoske dobe na Slovenskem. Glasilo Slovenske narodne podporne jednote*.
- AMBROŽIČ, Jože, 1916: *Prekrščevalec: Zgodovinski roman. Prosveta*.
- CHOCHOLOUŠEK, Prokop, 1911: *Jug: Historičen roman*. Prevedel Vojteh Hybášek. Trst: Edinost.
- ČECH, Svatopluk, 1909: *Izlet gospoda Broučka v XV. stotletje*. Prevedel Stanko Svetina. Celje: Narodna založba.
- DOSTOJEVSKI, Fjodor Mihajlovič, 1908: *Zločin in kazen: Roman v šestih delih z epilogom*. Prevedel Vladimir Levstik. Ljubljana: Kleinmayr in Bamberg.
- DOSTOJEVSKI, Fjodor Mihajlovič, 1919: *Besi: Roman v treh delih*. Prevedel Vladimir Levstik. Ljubljana: Tiskovna zadruga.
- FINŽGAR, Fran Saleški, 1912. *Sama. Dom in svet*.
- FOGAZZARO, Antonio, 1924: *Svetnik: Roman*. Prevedel Pastuškin. Ljubljana: Tiskovna zadruga.
- GERSTÄCKER, Friedrich, 1844: *Streif-und Jagdzüge durch die Vereinigten Staaten Nord Amerikas*. Dresden, Leipzig: Arnold.
- GOLAR, Cvetko, 1909: *Bratje in sestre v gospodu, sanje poletnega jutra*. Ljubljana: Matica slovenska.
- GROSSI, Tommaso, 1900: *Marco Visconti, zgodovinski roman*. Prevedel Ivan Domenis. Gorica: Goriška tiskarna.
- JURČIČ, Josip, 1877: *Lepa Vida. Ljubljanski zvon*.
- KRISTAN, Etbin, 1918: *Ne da se prevariti! Veseloigra v treh dejanjih. Prosveta*.
- KVEDER, Zofka, 1914: *Njeno življenje: Povest*. Ljubljana: Matica slovenska.
- LONDON, Jack, 1926: *Morski vrag*. Prevedel Ivan Molek. Ljubljana: Merkur.
- MACHAR, Josef Svatopluk, 1911: *Rim: Spisano 1906–1907*. Prevedel V. M. Zalar. Ljubljana: Schwentner.
- MALOVRH, Miroslav, 1903: *Opatov praporščak, zgodovinska povest*. Ljubljana: Narodna tiskarna.
- MALOVRH, Miroslav, 1904: *Pod novim orlom*. Ljubljana: Narodna tiskarna.
- MALOVRH, Miroslav, 1904: *Kralj Matjaž*. Ljubljana: Narodna tiskarna.
- MOLEK, Ivan, 1926: *Hrbtenica, drama v treh dejanjih s prologom in epilogom*. Chicago: SNPJ.
- MURNIK, Rado, 1909: *Matajev Matija*. Kk.
- MURNIK, Rado, 1954: *Lepi janičar*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- NĚMCOVÁ, Božena, 1904: *Babica*. Prevedel France Cegnar. Novo mesto: J. Krajec.
- SCOTT, sir Walter, 1911–1912: *Ivanhoe*. Prevedel Jože Zavertnik. *Glasilo Slovenske narodne podporne jednote*.
- SCOTT, sir Walter, 1912–1915: *Kenilworth*. Prevedel Jože Zavertnik. *Glasilo Slovenske narodne podporne jednote*.
- SCOTT, sir Walter, 1930: *Ivanhoe*. Prevedel Vladimir Levstik. Ljubljana: Modra ptica.

- SIENKIEWICZ, Henryk, 1892: *Z ognjem in mečem*. Prevedel M. M. Ljubljana: Matica slovenska.
- SIENKIEWICZ, Henryk, 1904: *Potop*. Prevedel Podravski. Gorica: Goriška tiskarna.
- SINCLAIR, Upton, 1921: *Jimmie Higgins*. Chicago: s. n.
- ŠORLI, Ivo, 1921: *Zadnji val*. Ljubljana: Tiskovna zadruga.
- ŠORLI, Ivo, 1921: *Zgodba o nekaterih krščanskih čednostih in nečednostih*. Ljubljanski zvon.
- STEVENSON, Robert Louis, 1883: *Treasure Island*. London: Castle and Company.
- TAUCHAR, Frank S., 1917: *Slovenec – glavar indijancev*. Prosveta.
- TAVČAR, Ivan, 1881: *Otok in Struga*. Ljubljanski zvon.
- TAVČAR, Ivan, 1891: *4000*. Ljubljana: Narodna tiskarna.
- TAVČAR, Ivan, 1905–1908: *Izza kongresa*. Ljubljanski zvon.
- TAVČAR, Ivan, 1919: *Visoška kronika*. Ljubljanski zvon.
- TWAIN, Mark, 1921: *Mali klatež Tom Sawyer*. Prevedel I. Mulaček. Ljubljana: Omladina.
- TWAIN, Mark, 2013: *Tom Sawyer*. Prevedla Meta Osredkar. Priredila Anna Kirwan. Dob pri Domžalah: Miš.
- ZOLA, Émile, 1914: *Denar*. Prevedel M-k. Glasilo Slovenske narodne podporne jednote.
- ZOLA, Émile. 1915: *Rim*. Prevedel Etbin Kristan. Ljubljana: s. n.